

Vájélech (5Mózes 31.) פְּרִשְׁת וַיִּלֶךְ

Szemelvények

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם בֶּן מֵאָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה אֲנִכִּי הַיּוֹם לֹא אוֹכֵל עוֹד לְצֵאת וּלְבוֹא, וַיְהוּה אָמַר אֵלַי לֹא תַעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה. (דברים לא, ב)

És szólt hozzájuk: Százhusz éves vagyok én a mai napon, nem bírom többé a járás-kelest, és az Örökkévaló azt mondta nekem: Nem fogsz átmenni ezen a Jordánon. (5Mózes 31:2.)

יָכוֹל שֶׁתִּשָּׂש כְּחוֹ – **Nem bírom többé a járás-kelest...** – Netán elfogyott az ereje? – תְּלַמּוּד לּוֹמַר – A Tóra ezért azt mondja:[1] – לֹא – „Nem homályosodott el szeme – וְלֹא נָס לְחָה – és nem fogyott meg ereje.” – אֲלָא מָהוּ לֹא אוֹכֵל – Akkor hát hogyan értendő a „nem bírom”?[2] – אֵינִי רִשָּׁאי – [Úgy, hogy] nem engedélyezett számomra, – מֵעַתָּה מֵעַתָּה מֵעַתָּה – mert elvétetett tőlem a [törvényen alapuló] hatalom – וְנִתְּנָה לַיהוֹשֻׁעַ – és átruháztatott Jehosuára.

– **...és az Örökkévaló azt mondta nekem...** – זֶהוּ פְּרוּשׁ – Ez megmagyarázza azt, hogy – לֹא אוֹכֵל עוֹד לְצֵאת וּלְבוֹא – „nem bírom többé a járás-kelest,” – לִפִּי שֶׁהָאֵל אָמַר אֵלַי – hiszen az Örökkévaló mondta nekem.

– **...vagyok én a mai napon...** – הַיּוֹם מְלֵאוֹ יָמַי וְשָׁנֹתַי – A mai napon napjaim és éveim száma betelt, – מָה הַיּוֹם זֶה נוֹלְדָתִי – ma van az a nap, amikor megszülettem, – בַּיּוֹם זֶה אָמוּת – és a mai nap az a nap, amikor meghalok. – דְּבַר אַחֵר – Egy másik magyarázat: – לְצֵאת וּלְבוֹא בְּדַבְרֵי תוֹרָה – a járás-kelest a Tóra szavai közötti [járás-kelest] vonatkozik. – מִלְּמַד – Ebből megtudhatjuk, – שֶׁנִּסְתַּתְּמוּ מִמֶּנּוּ – hogy bezárultak előtte – מִסּוּרוֹת – az áthagyományozott tanítások – וּמַעֲיִנוֹת הַחֻקִּים – és a bölcsesség kútforrásai.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינַי כָּל יִשְׂרָאֵל חֲזַק וְאַמְץ כִּי אַתָּה תָּבוֹא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתָּם לָתֵת לָהֶם, וְאַתָּה תִּנְחַלְנָה אוֹתָם. (דברים לא, ז)

És szólította Mózes Józsuát és mondta neki egész Izráel szeme előtt: Légy erős és bátor, mert te mégy be ezzel a néppel az országba, amelyről megesküdött az Örökkévaló őseiknek, hogy nekik adja, és te adod nekik birtokul. (5Mózes 31:7.)

אַרְי אֶת תִּיעוּל – **...mert te mégy be ezzel a néppel...** – כִּי אַתָּה תָּבוֹא אֶת הָעָם הַזֶּה – עם עִמָּא הַדִּין [Onkelosz fordítása szerint:] „Mert te mégy be ezzel a néppel együtt.” – מֹשֶׁה אָמַר לוֹ לַיהוֹשֻׁעַ – Mózes azt mondta Jehosuának: – הַכֹּל לִפִּי דַעְתָּן – „A nemzedék vénei legyenek veled, – וְעַצְתָּן – mindenben kövessétek az ő véleményüket és tanácsukat!” – אֲבָל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לַיהוֹשֻׁעַ – Ám az Örökkévaló, azt mondta Jehosuának: – מֵעַתָּה תִּבְיָא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל – „Mert te viszed be Izráel fiait –

„Te viszed be” őket [akár] erőszakkal [is]. – הכל תלוי בך – Minden tőled függ. – [Ha szükséges,] vegyél egy botot – וזה על קדקדון – és üsd a koponyájukat. – דבר אחד לדור – Csupán egy vezetője van egy nemzedéknek, – ולא שני דברים לדור – és nem két vezetője van egy nemzedéknek.

בבוא כל ישראל לראות את פני יהוה אלהיך במקום אשר יבחר, תקרא את התורה הזאת נגד כל ישראל באזניהם. (דברים לא, יא)

...Mikor egész Izrael eljön, hogy megjelenjen az Örökkévaló, a te Istened színe előtt azon a helyen, amelyet kiválaszt, olvasd fel ezt a törvényt egész Izrael előtt, fülük hallatára. (5Mózes 31:11.)

היה – A királynak – המלך – **...olvasd fel ezt a törvényt...** – תקרא את התורה הזאת – az „Ezek azok a szavak” kezdetű résztől (Mózes ötödik könyvét) kell felolvasnia, – כדאיתא במסכת סוטה – ahogy ez a [Talmud] Szotá traktátusában^[4] áll, – על בימה של עץ – egy fa emelvényen, – שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בְּעִזְרָה – amit a Szentély csarnokában állítottak fel neki.

הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרף אשר בשעריה, למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את יהוה אלהיכם ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת. (דברים לא, יב)

Gyülekeztess egybe a népet, a férfiakat, a nőket és a gyermekeket és a te jövevényedet, aki kapuidban van, hogy hallják és hogy megtanulják és féljék az Örökkévalót, a ti Isteneteket, és gondjuk legyen rá, hogy megtegyék e törvénynek minden igjét. (5Mózes 31:12.)

האנשים – **...a férfiakat...** – ללמוד – Hogy megtanulják.

והנשים – **...a nőket...** – לישמוע – Hogy hallják.

והטף – **...és a gyermekeket...** – למה באו – Ők miért jöttek? [A gyermekek ugyanis még túl fiatalok a tanuláshoz és a megértéshez.] – לתת שכר – Hogy ezáltal érdemeket nyerjenek azok, akik odahozták őket.

לקם את ספר התורה הזו ושמרתם אתו מצד ארון ברית יהוה אלהיכם, והיה שם בך לעד. (דברים לא, כו)

Vegyétek a törvénynek e könyvét és helyezétek el az Örökkévaló, a ti Istenetek szövetsége ládájának oldalára, hogy ott legyen tanúul ellened. (5Mózes 31:26.)

שמור – „örizd meg” – [5] – „emlékezzél meg,” – Akár az „emlékezzél meg,” – [6] – „indulj” – [7] [szavak alakjai, amelyek mind felszólítást fejeznek ki].

מצד ארון ברית ה' – **...az Örökkévaló [...] szövetsége ládájának oldalára...** – נחלקו בו חכמי ישראל – Itt véleménykülönbség van Izrael bölcsei

יש מהם – [8] – a [Talmud] *Bává Bátorá* traktátusában. – *בבבא בתרא* – között – Egyesek közülük azt mondják, hogy – *דף הנה בולט* – volt egy polc, amely kiállt – *מן הארון מבחוץ* – a frigyláda oldalán, – *ונשם הנה מנה* – és [a Tóratekerccset] odahelyezték. – *ויש אומרים* – Mások szerint – *מצד הלוהות הנה* – [a Tóratekerccset] a kőtáblákkal együtt helyezték el – *בתוך הארון* – a láda belsejében.

הקהילו אלי את כל זקני שבטיכם ושטריתכם, ואדברה באזניהם את הדברים האלה ואעידה בם את השמים ואת הארץ. (דברים לא, כח)

Gyűjtsétek össze hozzám törzseitek véneit mind és tisztviselőiteket, hadd mondok el fülükbe ezeket a szavakat és hadd hívom fel tanúul ellenük az eget és a földet. (5Mózes 31:28.)

Gyűjtsétek össze hozzám... – *אזנא* – Aznap nem fújták meg a harsonákat, – *להקהיל את הקהל* – hogy egybehívják a közösséget, – *לפי שנאמר* – [9] – „Készíts magadnak,” – *ולא השליט יהושע עליהם* – Jehósuát pedig nem hatalmazta fel [Isten] a használatukra. [Ha Jehósuának lett volna felhatalmazása, rögvést használta volna a harsonákat, amint Mózes felhatalmazása lejárt.] – *ואף בחייו נגזרו* – De még [Mózes] saját [hátralévő] életében is el voltak rejtve – *קודם יום מותו* – halálának napjáig, – *שנאמר* – לקיים מה שכתוב – *ואין שלטון ביום המות* – [10] – „Senkinek sincs hatalma a halál napján.”

...és hadd hívom fel tanúul ellenük az eget és a földet. – *ואם תאמר* – Ha azt mondanád, – *הרי כבר העיד למעלה* – hogy már korábban [is] tanúkul hívta őket, – [íme:] „Tanúkul hívom ma ellenetek...” [11] – *התם לישראל אמר* – Ott [azonban] az izraelitákhoz szólt, – *אבל לשמים ולארץ לא אמר* – és nem [közvetlenül] az eget és a földet szólította meg. – *ועכשו בא לומר* – Most mindazonáltal azt készült mondani, hogy: – *האזינו השמים וגו'* – „Figyeljetek egek...” [12]

כי ידעתי אחר מותי כי השחת תשחתון וסרתם מן הדוד אשר צויתי אתכם, וקראת אתכם הרעה באחרית הימים כי תעשו את הרע בעיני יהוה להכעיסו במעשה ידיכם. (דברים לא, כט)

Mert tudom, hogy halálom után megromlotok és letértek az útról, amelyet megparancsoltam nektek, és elér benneteket a balsors a későbbi időben, mikor azt teszitek, ami helytelen az Örökkévaló szeme előtt, haragra indítva Őt kezetek művével. (5Mózes 31:29.)

...halálom után megromlotok... – *אחרי מותי כי השחת תשחיתון* – *שנאמר* – De Józsuá napjaiban nem romlottak meg, – *יהושע לא השחיתו* – ahogy írva van: [13] – „*ויעבד ישראל את ה'* – És szolgált a nép az Örökkévalót – *כל ימי יהושע* – Józsuá minden napjaiban” – *מכאן* – Innen azt tanuljuk, – *הביב עליו* – olyan kedves előtte, – *שכל זמן שהושע חי* – Egész idő alatt, amíg mint saját maga: – *כגופו* –

Józsva élt, – הָיָה נִרְאָה לְמֹשֶׁה – úgy tűnt Mózesnek – כְּאִלּוּ הוּא הֵי – mintha saját maga élne. [Ezért fogalmazott úgy, hogy halála után, ami nem a saját, hanem Józsva halálát jelenti.]

---

[1] 5Mózes 34:7.

[2] Lásd *uo.* a 12:17-hez írt Rási-kommentárt.

[3] 23. vers.

[4] 41a.

[5] 2Mózes 20:8.

[6] 5Mózes 5:12.

[7] 2Sámuel 3:16., Zsoltárok 126:6.

[8] 14b.

[9] Annak a Mózesnek adott parancsnak megfelelően, hogy a népet a harsonák megfújásával kell egybehívni (4Mózes 10:2.).

[10] Prédikátor 8:8.

[11] 5Mózes 30:19.

[12] *Uo.* 32:1.

[13] Józsva 24:31.